

Werkkaart 1. De anamnese

Onderwerp	Ter ondersteuning		Aandachtspunten
ervaren klachten	<ul style="list-style-type: none"> Intakevragenlijst 5A's-model 		<ul style="list-style-type: none"> de belangrijkste klachten: vraag de klachten te prioriteren de rol van de mantelzorg
medische informatie	<ul style="list-style-type: none"> bij voorkeur gekregen van de arts bij de verwijzing 		<ul style="list-style-type: none"> diagnose; jaar van diagnosestelling; ziektestadium[#] motorische complicaties: motorische fluctuaties, onvoorspelbaar optreden van on- en off-fasen*, dyskinesieën* en dystonie tijdens off-fasen* (indien ernstig: advies geven om de behandelend specialist te raadplegen) mentale complicaties: executieve functiestoornissen, bijv. in concentratie, informatie onthouden en gebruiken, beslissingen nemen, plannen, aandacht van ene naar andere prikkel verplaatsen en dubbeltaken uitvoeren, angst, apathie, depressie*, illusies*, hallucinaties*, driftbeheersingsproblemen (bijv. handelingen herhalen)* pijn: moment van de dag, plaats (bijv. specifieke plek of gegeneraliseerd), soort (bijv. kramp, tintelingen, scheuten), ernst* comorbiditeit: hartfalen, osteoporose, COPD, artritis, diabetes, decubitus huidige behandeling: soort, intensiteit, bijwerkingen die bepaalde fysiotherapeutische behandelingen misschien onmogelijk maken eerdere behandeling van het probleem waarvoor verwezen is: soort en resultaat
participatie			<ul style="list-style-type: none"> problemen met relaties; beroep en werk; sociaal leven, inclusief vrijetijdsbesteding
functies en activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> Intakevragenlijst 	transfers	<ul style="list-style-type: none"> in bed gaan en uit bed komen, omrollen, opstaan vanuit een stoel of vanaf een toilet en gaan zitten, in en uit de auto stappen, opstaan vanaf de vloer (na een val)
	<ul style="list-style-type: none"> Intakevragenlijst Vragenlijst valgeschiedenis ABC-Scale of FES-I Valagenda 	balans	<ul style="list-style-type: none"> bij het stilstaan, vooroverbuigen, reiken, uitvoeren van transfers, (achteruit)lopen, draaien of doen van dubbeltaken bij melding van het volgende op de Intakevragenlijst: <ul style="list-style-type: none"> (bijna) gevallen: bepaal met de Vragenlijst valgeschiedenis de frequentie en de omstandigheden (bijv. orthostatische hypotensie of moeite met dubbeltaken) (bijna) gevallen of angst om te vallen: bepaal met de ABC of (voor minder mobiele mensen) de FES-I voor afzonderlijke activiteiten het vertrouwen in de balans geef elke patiënt die gevallen is een Valagenda, om de valfrequentie en de omstandigheden in beeld te brengen
	<ul style="list-style-type: none"> Intakevragenlijst 	arm- en handvaardigheid	<ul style="list-style-type: none"> reiken, grijpen en verplaatsen van voorwerpen bij bezigheden in huis: <ul style="list-style-type: none"> kleine reparaties, schoonmaken, koken, groente snijden en een beker of glas vasthouden zonder te morsen, enz. bij de persoonlijke verzorging, zoals het zich wassen en aan- of uitkleden
	<ul style="list-style-type: none"> Intakevragenlijst video over freezing zie www.kngfrichtlijnen.nl (Downloads) NFOG-Q 	lopen	<ul style="list-style-type: none"> gangpatroon bij het nemen van de eerste stap, (achteruit)lopen, draaien of doen van dubbeltaken, freezing, loopsnelheid en veiligheid, plaats waar en omstandigheden waaronder loopproblemen ontstaan gebruik van loophulpmiddelen, het lopen van korte en lange afstanden, het verband met vallen bij melding van 'freezing' op de Intakevragenlijst: bepaal met de NFOG-Q de frequentie en duur van freezing bij het nemen van de eerste stap en het draaien
	<ul style="list-style-type: none"> Intakevragenlijst 	fysieke capaciteit	<ul style="list-style-type: none"> inspanningstolerantie, bijv. zich snel buiten adem voelen, snel moe worden* en algehele moeheid, gewrichtsmobiliteit, spiersterkte, -tonus en -uithoudings-vermogen lichamelijke activiteit in vergelijking met het WHO-advies: 75 min/week intensief bewegen of 150 min/week matig intensief bewegen
tips en trucs			<ul style="list-style-type: none"> de tips en trucs waarmee de patiënt de problemen probeert te beperken of te compenseren zijn deze afdoende?
externe factoren		<ul style="list-style-type: none"> persoonlijke factoren omgevingsfactoren 	<ul style="list-style-type: none"> leeftijd en geslacht, ziektebegrip, coping, ervaringen, voorkeuren, motivatie, copingsvaardigheden, zich geïsoleerd en eenzaam voelen, huilerigheid, boosheid, zorgen om de toekomst, het zich bewust zijn (van veranderingen), motivatie (om adviezen van de therapeut op te volgen) geneesmiddelen (zie medische informatie), hulpmiddelen, financiële situatie, attitude en steun van de mantelzorg, familie of vrienden, de huisarts en de werkgever, huisvesting (inrichting, soort woning), arbeid (werkzaamheden, omstandigheden, voorwaarden), vervoer
verwachtingen van de patiënt			<ul style="list-style-type: none"> de algemene vooruitzichten de fysiotherapie: soort behandeling, frequentie en resultaat zelfmanagement: behoefte aan informatie, advies, begeleiding en ondersteuning

[#] Bijv. volgens de classificatie van Hoehn en Yahr. * Opgenomen in de (MDS-)JUPDRS. ABC-Scale = *Activities-specific Balance Confidence (ABC) Scale*; FES-I = *Falls Efficacy Scale International (FES-I)*; NFOG-Q = *New Freezing of Gait Questionnaire (NFOG-Q)*

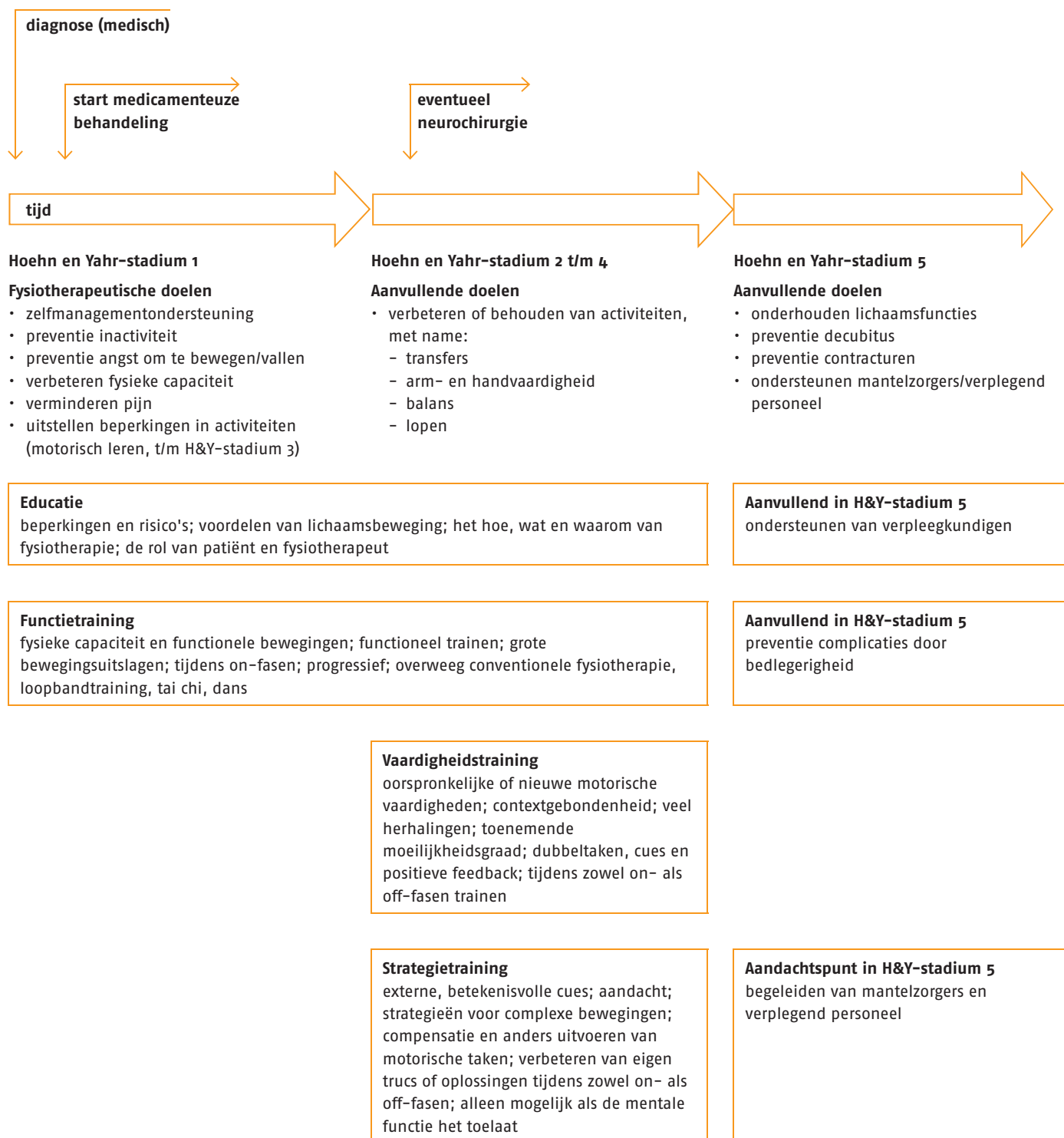
Werkkaart 2. Het lichamelijk onderzoek

	Fysieke capaciteit en pijn	Transfers	Arm- en handvaardigheid	Balans	Lopen
<p>Checklist NB Observeer de persoon met de ziekte van Parkinson in de wachtkamer, tijdens het opstaan vanuit de stoel, naar de behandelruimte lopen, de deur dichtdoen, jas uittrekken en gaan zitten.</p> <p>Noteer ook gemelde of waargenomen sensorische afwijkingen.</p>	<p>Spiervermogen</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ heupextensoren ☐ knie-extensoren ☐ enkelflexoren ☐ anders, namelijk: <p>Spiertonus</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ hamstrings ☐ kuitspieren ☐ anders, namelijk: <p>Gewrichtsmobiliteit</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ cervicale wervelkolom ☐ thoracale wervelkolom ☐ anders, namelijk: <p>Inspanningstolerantie</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ inspanning ☐ adembeheersing <p>Pijn</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ in skeletspierstelsel ☐ neuropathisch ☐ anders, namelijk: 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ gaan zitten op een stoel/bank ☐ opstaan vanuit een stoel/vanaf een bank ☐ opstaan vanaf de vloer ☐ in bed gaan ☐ uit bed komen ☐ omdraaien in bed ☐ gaan zitten op het toilet ☐ opstaan vanaf het toilet ☐ in de auto stappen ☐ uit de auto stappen ☐ anders, namelijk: <p>Veiligheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ vallen ☐ bijna vallen ☐ anders, namelijk: 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ reiken ☐ grijpen ☐ voorwerpen verplaatsen <p>activiteiten die worden beperkt:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ bij hetilstaan ☐ bij het opstaan vanuit een stoel ☐ bij het vooruit lopen ☐ bij het achteruitlopen ☐ bij het draaien ☐ bij freezing ☐ bij het vooroverbuigen ☐ bij reiken en grijpen ☐ bij het doen van dubbeltaken, namelijk: <p>Veiligheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ vallen ☐ bijna vallen ☐ anders, namelijk: 	<p>Afwijkend gangpatroon</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ langzamer lopen ☐ minder romprotatie ☐ beperktere armzwaai ☐ kortere paslengte ☐ wisselende paslengte <p>Festinatie of freezing</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ bij de eerste stap ☐ bij het draaien ☐ bij het vermijden van obstakels ☐ bij het door een deuropening lopen ☐ bij het vooruit lopen ☐ bij het achteruitlopen ☐ bij het doen van dubbeltaken, namelijk: <p>Veiligheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ vallen ☐ bijna vallen ☐ anders, namelijk:
Mogelijk geschikte klinimetrie	<ul style="list-style-type: none"> ☐ 6MinWT en Borgschaal (6-20) ☐ FTSTS 	<p>Bed</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ M-PAS, bedmobiliteit <p>Stoel</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ M-PAS, transfer stoel ☐ TUG* ☐ FTSTS 		<p>Algemeen</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Push and Release test <p>Transfers</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ M-PAS, transfer stoel ☐ FTSTS <p>Lopen</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ M-PAS, gangakinesie ☐ TUG* ☐ DGI* / ☐ FGA / ☐ Mini-BESTest ☐ Rapid Turns Test <p>Stilstaan: BBS*</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ M-PAS, gangakinesie ☐ TUG* ☐ 10MLT ☐ 6MINWT* ☐ Rapid Turns test
bij alle patiënten met de ziekte van Parkinson	<p>Valpredictiemodel: ter inschatting van noodzaak tot interdisciplinaire valrisicobeoordeling, gerichte fysiotherapie of algemene lichaamsbeweging</p> <p>Goal Attainment Scaling (GAS): voor het formuleren en evalueren van (SMART-)behandeldoelen</p>				

* Kunnen ook ter evaluatie worden gebruikt.

6MINWT = Zes Minuten Wandeltest; 10MLT = Tien Minuten Looptest; ABC-scale = Activities-specific Balance Confidence Scale; BBS = Berg Balance Scale
DGI = Dynamic Gait Index; FGA = Functional Gait Assessment; FES-I = Falls Efficacy Scale International; FTSTS = Five Times Sit To Stand; GAS = Goal Attainment Scaling
Mini-BESTest = Mini Balance Evaluation Systems Test; M-PAS = Gemodificeerde Parkinson Activiteiten Schaal; TUG = Timed Up and Go.

Werkkaart 3. Behandeldoelen

Werkkaart 4. Aanbevelingen fysiotherapeutische interventies

Op GRADE gebaseerde aanbevelingen voor fysiotherapeutische interventies bij de ziekte van Parkinson	
Sterkte	Betekenis
 sterk vóór	gunstig effect met o buiten het betrouwbaarheidsinterval van het effect; kwaliteit van het bewijs is matig/hoog
 zwak vóór	gunstig effect met o buiten het betrouwbaarheidsinterval van het effect; kwaliteit van het bewijs is laag of matig/hoog, maar met slechts een klein effect of een heel groot betrouwbaarheidsinterval
 zwak tegen	gunstig effect, maar met o binnen het betrouwbaarheidsinterval van het effect

Domein	ICF-niveau	Uitkomst	Type interventie						
			conventionele fysiotherapie ^a	loopbandtraining	massage	cueing	strategieën voor complexe bewegingen ^b	dans: tango	tai chi
balans	balans, vermogen	aantal valincidenten							
		BBS							
		FR							
		DGI							
		Mini-BESTest							
	balans, uitvoering	FES/ABC Scale							
balans en lopen	functionele bewegingen, vermogen	draaien (snelheid)							
		traplopen (snelheid)							
lopen	lopen, vermogen	snelheid							
		schredelengte							
		staplengte							
		cadans							
		afstand							
		lopen, uitvoering	FOG-Q						
lopen, balans en transfers	functionele bewegingen, vermogen	TUG							
		PAS							
transfers	functionele bewegingen, vermogen	van zit naar stand							
		PAS – transfer stoel							
fysieke capaciteit	spierfuncties	kracht							
	lopen, vermogen	loopafstand							
overig	bewegingen	UPDRS III							
		Posture & Gait-score ^c							
	kwaliteit van leven	PDQ-39							
		EQ-5D							
		PDQL							
	patiëntspecifiek behandel-effect		CGI						
			PSK-Parkinson						

a Conventionele fysiotherapie: alle onder toezicht van een fysiotherapeut uitgevoerde actieve bewegingsinterventies die gericht zijn op het lopen, de balans, transfers of de fysieke capaciteit, of een combinatie daarvan.

b Strategieën voor complexe bewegingen: in het verleden 'cognitieve bewegingsstrategieën' genoemd.

c Alleen de items 15, 29 en 30 van de UPDRS III.

* Voor de PDQ-39-, de EQ-5D- en de PDQL-scores samen: zwak tegen.

Uitkomsten: ABC Scale = *Activities-specific Balance Confidence Scale*; BBS = *Berg Balance Scale*; CGI = *Clinical Global Impression*; DGI = *Dynamic Gait Index*; EQ-5D = *EuroQol 5D*; FOG-Q = *Freezing of Gait Questionnaire*; FES = *Falls Efficacy Scale*; FR = *Functional Reach Test*; PAS = *Parkinson Activiteiten Schaal*; PDQ-39 = *Parkinson's Disease Quality of Life Questionnaire*; PDQL = *Parkinson Disease Quality of Life Questionnaire*; PSK-Parkinson = *Vragenlijst Patiëntspecifieke klachten Parkinson*; TUG = *Timed Up and Go*; UPDRS = *Unified Parkinson's Disease Rating Scale*.